

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 347.731:378.147

Найда Інна Володимирівна

*кандидат наук з державного управління, доцент,
декан економіко-правового факультету
Київський кооперативний інститут бізнесу і права*

Naida Inna

*Candidate of Public Administration, Associate Professor,
Dean of the Faculty of Economics and Law
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law*

ORCID: 0000-0001-7296-7884

Лапій Олексій Євгенійович

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності «Право»*

Київського кооперативного інституту бізнесу і права

Lapii Oleksii

*Master's degree Student in the field of «Law» of the
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law*

**ФІНАНСОВЕ ПРАВО У ПРАВНИЧИХ КЛІНІКАХ: ІНСТРУМЕНТ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
FINANCIAL LAW IN LEGAL CLINICS: A TOOL FOR
PROFESSIONAL TRAINING**

***Анотація.** Вступ. Сучасна правнича освіта в Україні стикається з необхідністю не лише передавати теоретичні знання, а й формувати практичні навички майбутніх юристів. Особливо це стосується галузей права, де професійна діяльність потребує високого рівня спеціалізації та точного розуміння нормативно-правових механізмів, таких як фінансове*

право. Традиційні форми навчання, зокрема лекції та семінари, не завжди дозволяють студентам ефективно застосовувати знання у реальних умовах, що створює розрив між теорією та практикою.

Правничі клініки виступають інноваційним інструментом у правничій освіті, оскільки забезпечують студентів можливістю працювати безпосередньо з кейсами, що моделюють або відтворюють реальні ситуації у сфері фінансів. Вони дозволяють не лише поглибити знання законодавства та регуляторних механізмів, а й розвивати аналітичне мислення, навички юридичного письма, комунікації та етичної поведінки, що є критично важливими для ефективної роботи у сфері фінансового права.

Клінічна освіта у сфері фінансового права поєднує навчання з соціальною місією, оскільки багато юридичних клінік в Україні активно співпрацюють із системою безоплатної правової допомоги, надаючи консультації громадянам та організаціям, які не можуть оплатити юридичні послуги. Особливу увагу під час таких консультацій приділяють питанням податкового та бюджетного права, фінансового контролю, регулювання діяльності банків і фінансових установ. Студенти мають можливість аналізувати фінансово-правові кейси, готувати документи для адміністративних процедур, надавати роз'яснення щодо податкових обов'язків та бюджетних норм.

Практична робота у клініках дозволяє майбутнім юристам глибше розуміти особливості державного фінансового управління та застосування норм фінансового законодавства на практиці. Водночас така діяльність формує у студентів етичне мислення, соціальну відповідальність і навички критичного аналізу фінансово-правових проблем. Завдяки цьому клінічна освіта не лише підвищує професійні компетенції, а й сприяє розвитку правової культури та забезпечує доступ до правосуддя у фінансових спорах для різних категорій населення.

Мета. Метою даної статті є дослідження ролі правничих клінік у формуванні практичних навичок студентів у сфері фінансового права в Україні, визначення переваг клінічного навчання у фінансовому праві, аналіз викликів його впровадження та окреслення перспектив подальшого розвитку клінічної освіти саме у фінансово-правовій сфері. Особлива увага приділяється інтеграції теоретичних знань з практичною діяльністю у фінансовому праві, підготовці майбутніх фахівців до роботи у державному та приватному фінансовому секторі, а також соціальній значущості клінічної практики у сфері фінансового права.

Матеріали і методи. У дослідженні використовувалися як теоретичні, так і емпіричні матеріали, що дозволяють всебічно оцінити роль правничих клінік у формуванні практичних навичок студентів у сфері фінансового права. Теоретична база включала наукові публікації, монографії та статті українських авторів з питань фінансового права, юридичної клінічної освіти та безоплатної правової допомоги. Крім того, були проаналізовані нормативно-правові акти України, що регламентують діяльність юридичних клінік та їхню взаємодію з державними органами у сфері фінансів.

Емпірична частина дослідження ґрунтувалася на аналізі практичних кейсів та програм правничих клінік, зокрема тих, що спеціалізуються на фінансовому праві. Для цього було вивчено діяльність студентських клінік при провідних українських юридичних факультетах, їхні програми консультаційної та просвітницької діяльності, а також форми залучення практикуючих юристів і державних службовців як кураторів.

Методи дослідження включали порівняльний аналіз, систематизацію та узагальнення даних. Порівняльний аналіз дозволив виявити особливості клінічної підготовки у фінансовому праві порівняно з іншими галузями права, а систематизація даних забезпечила чітке виділення основних компетенцій, що формуються у студентів.

Узагальнення результатів дало змогу визначити ефективність клінічної освіти, ключові переваги та проблемні аспекти впровадження практичних програм.

Окремо застосовувався метод кейс-стаді, який полягав у аналізі конкретних прикладів роботи студентів у фінансово-правових клініках: підготовка консультацій для клієнтів, складання юридичних документів, представництво інтересів у змодельованих адміністративних або судових процесах. Цей підхід дозволив оцінити реальний рівень формування практичних навичок та визначити напрями вдосконалення клінічної освіти у фінансовому праві.

Таким чином, поєднання теоретичного аналізу та практичних спостережень забезпечило комплексний підхід до вивчення правничих клінік як інструменту формування практичних навичок студентів у сфері фінансового права.

Результати. Дослідження показало, що впровадження правничих клінік у навчальний процес сприяє значному підвищенню практичної підготовки студентів у сфері фінансового права. Аналіз діяльності студентських клінік в Україні продемонстрував, що більшість студентів, які брали участь у клінічних програмах, відзначали поліпшення навичок аналізу фінансового законодавства, підготовки юридичних документів та комунікації з клієнтами.

У рамках практичних занять студенти працювали з кейсами, що охоплювали питання податкового та бюджетного права, контролю за фінансовими операціями та регулювання діяльності фінансових установ. Результати показали, що клінічне навчання дозволяє студентам не лише застосовувати теоретичні знання на практиці, а й ефективно виявляти проблеми, пропонувати шляхи їх вирішення та розвивати аналітичне та критичне мислення.

Клінічні програми також сприяли розвитку професійної етики та соціальної відповідальності. Студенти, які консультували громадян у межах безоплатної правової допомоги, набували досвід взаємодії з різними категоріями клієнтів та формували навички чутливого та етичного підходу до вирішення фінансово-правових проблем.

Співпраця із практикуючими юристами та представниками державних органів підвищувала ефективність навчання. Здобувачі освіти отримували зворотний зв'язок щодо своїх дій, що сприяло усуненню помилок та підвищенню якості підготовки до майбутньої професійної діяльності. Крім того, клінічна практика дозволила студентам ознайомитися з реальними механізмами роботи органів фінансового контролю, податкових служб та інших інституцій, що регулюють фінансову сферу.

Впровадження клінічного підходу показало, що спеціалізація клінік за напрямками фінансового права (податкове, бюджетне, банківське право) дозволяє студентам отримати глибокі знання у конкретних сферах, що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Практична робота у клініках допомогла студентам зрозуміти особливості законодавчого регулювання, підготувати документи для змодельованих адміністративних і судових процесів та розробляти ефективні стратегії правового захисту.

Отримані результати підтверджують, що правничі клініки виступають ефективним інструментом інтеграції теоретичної підготовки та практичних навичок, забезпечуючи всебічний розвиток компетенцій майбутніх фінансових правників. Водночас, аналіз показав необхідність вдосконалення підготовки кураторів та створення спеціалізованих навчальних програм для забезпечення високого рівня практичної підготовки студентів у складних фінансово-правових кейсах.

Перспективи. Подальший розвиток правничих клінік у сфері фінансового права в Україні має значний потенціал для підвищення якості правничої освіти та підготовки практично орієнтованих фахівців. Одним із перспективних напрямів є розширення спеціалізації клінік, що дозволить студентам отримувати глибокі знання у конкретних підгалузях фінансового права, таких як банківське регулювання, державний фінансовий контроль, податкові процедури та аудит.

Інтеграція сучасних цифрових технологій та симуляцій у клінічне навчання відкриває нові можливості для моделювання складних фінансово-правових ситуацій, розробки стратегій їх вирішення та відпрацювання навичок у безпечному навчальному середовищі. Такі підходи дозволять студентам швидше адаптуватися до реальної професійної практики та підвищити ефективність підготовки до роботи у державних органах, комерційних структурах та громадських організаціях.

Важливим напрямом є посилення співпраці між навчальними закладами та державними органами, а також залучення практикуючих юристів та фінансових консультантів до процесу клінічного навчання. Це створює можливість для обміну досвідом, підвищення рівня практичної компетентності студентів та формування інноваційних підходів до вирішення фінансово-правових проблем.

Подальші дослідження можуть зосереджуватися на оцінці ефективності різних моделей клінічного навчання у фінансовому праві, порівнянні результатів студентів, що проходять традиційне навчання та клінічне, а також на розробці методичних рекомендацій щодо оптимальної організації клінічних програм. Крім того, важливо досліджувати вплив клінічної підготовки на розвиток правової свідомості громадян та доступ до правосуддя в контексті фінансових спорів.

Таким чином, перспективи розвитку правничих клінік у сфері фінансового права пов'язані з підвищенням спеціалізації, впровадженням

сучасних технологій, посиленням практичної взаємодії студентів із професіоналами та вдосконаленням методичних підходів до клінічної освіти. Це дозволить створити ефективну систему підготовки висококваліфікованих фінансових правників, здатних працювати у державному секторі, бізнесі та громадському праві.

Ключові слова: правничі клініки, фінансове право, фінансовий контроль, правнича освіта, юридична практика.

Summary. *Introduction. Contemporary legal education in Ukraine faces the challenge of not only transmitting theoretical knowledge but also developing practical skills for future lawyers. This is particularly relevant in areas of law where professional activity requires a high level of specialization and precise understanding of regulatory mechanisms, such as financial law. Traditional forms of instruction, including lectures and seminars, do not always allow students to effectively apply knowledge in real-world settings, creating a gap between theory and practice.*

Legal clinics serve as an innovative tool in legal education, as they provide students with the opportunity to work directly with cases that simulate or replicate real situations in the financial sector. They allow students not only to deepen their understanding of legislation and regulatory mechanisms but also to develop analytical thinking, legal writing, communication skills, and ethical behavior, all of which are critically important for effective work in financial law.

Clinical education in the field of financial law combines learning with a social mission, as many legal clinics in Ukraine actively cooperate with the system of free legal aid, providing consultations to citizens and organizations that cannot afford legal services. Special attention during such consultations is given to issues of tax and budget law, financial control, and the regulation of banks and financial institutions. Students have the opportunity to analyze

financial law cases, prepare documents for administrative procedures, and provide explanations regarding tax obligations and budgetary norms.

Practical work in clinics allows future lawyers to gain a deeper understanding of the specifics of state financial management and the practical application of financial legislation. At the same time, this activity fosters ethical thinking, social responsibility, and skills in critically analyzing financial-legal problems. As a result, clinical education not only enhances professional competencies but also contributes to the development of legal culture and ensures access to justice in financial disputes for various segments of the population.

Purpose. The aim of this article is to investigate the role of legal clinics in developing practical skills of students in the field of financial law in Ukraine, to identify the advantages of clinical education in financial law, to analyze the challenges of its implementation, and to outline the prospects for further development of clinical education specifically in the financial-legal sphere. Particular attention is paid to the integration of theoretical knowledge with practical activities in financial law, the preparation of future professionals for work in the public and private financial sectors, as well as the social significance of clinical practice in the field of financial law.

Materials and methods. The study utilized both theoretical and empirical materials, allowing for a comprehensive assessment of the role of legal clinics in developing practical skills of students in the field of financial law. The theoretical framework included scientific publications, monographs, and articles by Ukrainian authors on financial law, legal clinical education, and free legal aid. In addition, Ukrainian regulatory acts governing the activities of legal clinics and their interaction with state bodies in the financial sector were analyzed.

The empirical part of the research was based on the analysis of practical cases and programs of legal clinics, particularly those specializing in financial

law. This included the study of student clinics at leading Ukrainian law faculties, their programs of advisory and educational activities, as well as the forms of involvement of practicing lawyers and public officials as mentors.

The research methods included comparative analysis, systematization, and data generalization. Comparative analysis made it possible to identify the features of clinical training in financial law compared to other branches of law, while systematization ensured a clear identification of the main competencies developed in students. Generalization of results allowed for the assessment of the effectiveness of clinical education, key advantages, and problematic aspects of implementing practical programs.

Additionally, the case-study method was applied, which involved the analysis of specific examples of student work in financial law clinics: preparing client consultations, drafting legal documents, and representing interests in simulated administrative or judicial proceedings. This approach enabled the assessment of the actual level of practical skills development and the identification of areas for improvement in clinical education in financial law.

Thus, the combination of theoretical analysis and practical observations provided a comprehensive approach to studying legal clinics as a tool for developing students' practical skills in the field of financial law.

Results. The study demonstrated that the implementation of legal clinics in the educational process significantly enhances the practical training of students in the field of financial law. Analysis of the activities of student clinics in Ukraine showed that most students participating in clinical programs reported improvements in skills such as analyzing financial legislation, preparing legal documents, and communicating with clients.

During practical sessions, students worked with cases covering issues of tax and budget law, financial transaction control, and the regulation of financial institutions. The results indicated that clinical education allows students not

only to apply theoretical knowledge in practice but also to effectively identify problems, propose solutions, and develop analytical and critical thinking skills.

Clinical programs also contributed to the development of professional ethics and social responsibility. Students who provided consultations within the framework of free legal aid gained experience interacting with diverse clients and developed skills for a sensitive and ethical approach to resolving financial-legal issues.

Collaboration with practicing lawyers and representatives of government bodies increased the effectiveness of training. Students received feedback on their actions, which helped eliminate mistakes and improve preparation for future professional activities. Moreover, clinical practice familiarized students with the real mechanisms of financial control bodies, tax authorities, and other institutions regulating the financial sector.

The implementation of the clinical approach demonstrated that specialization of clinics in specific areas of financial law (tax, budgetary, and banking law) allows students to acquire deep knowledge in particular fields, enhancing their competitiveness in the labor market. Practical work in clinics helped students understand legislative regulation, prepare documents for simulated administrative and judicial proceedings, and develop effective legal defense strategies.

The results confirm that legal clinics serve as an effective tool for integrating theoretical training with practical skills, ensuring comprehensive development of competencies for future financial law professionals. At the same time, the analysis highlighted the need to improve mentor training and create specialized educational programs to ensure a high level of practical preparation for students in complex financial-legal cases.

Discussion. The further development of legal clinics in the field of financial law in Ukraine holds significant potential for enhancing the quality of legal education and preparing practice-oriented specialists. One promising

direction is the expansion of clinic specializations, which would allow students to acquire in-depth knowledge in specific subfields of financial law, such as banking regulation, state financial control, tax procedures, and auditing.

The integration of modern digital technologies and simulations into clinical training opens new opportunities for modeling complex financial-legal situations, developing strategies to resolve them, and practicing skills in a safe learning environment. Such approaches will enable students to adapt more quickly to real professional practice and increase the effectiveness of their preparation for work in government agencies, commercial organizations, and non-governmental institutions.

An important area is strengthening cooperation between educational institutions and government bodies, as well as involving practicing lawyers and financial consultants in the clinical training process. This creates opportunities for experience exchange, enhancing students' practical competencies, and developing innovative approaches to solving financial-legal issues.

Future research can focus on evaluating the effectiveness of different models of clinical training in financial law, comparing the results of students undergoing traditional education versus clinical training, and developing methodological recommendations for the optimal organization of clinical programs. Additionally, it is important to examine the impact of clinical training on citizens' legal awareness and access to justice in the context of financial disputes.

Thus, the prospects for the development of legal clinics in financial law are linked to increasing specialization, implementing modern technologies, enhancing practical interaction between students and professionals, and improving methodological approaches to clinical education. This will allow the creation of an effective system for training highly qualified financial law specialists capable of working in the public sector, business, and public law.

Key words: *legal clinics, financial law, financial control, legal education, legal practice.*

Постановка проблеми. Сучасна правнича освіта в Україні стикається з необхідністю забезпечення балансу між теоретичною підготовкою та формуванням практичних навичок, особливо у спеціалізованих галузях права, таких як фінансове право. Традиційні форми навчання - лекції, семінари та самостійне опрацювання нормативно-правових актів - не завжди дозволяють студентам ефективно застосовувати знання у реальних ситуаціях, що знижує рівень готовності майбутніх фінансових правників до професійної діяльності.

Фінансове право охоплює складну нормативну базу, що регулює державні фінанси, бюджетний процес, податкові відносини, банківську діяльність та фінансовий контроль. Недостатня практична підготовка у цих сферах створює ризики невміння студентів вирішувати реальні фінансово-правові проблеми, правильно аналізувати законодавчі акти та застосовувати норми у межах державного і приватного секторів.

Проблема посилюється відсутністю системного підходу до клінічного навчання у фінансовому праві. Хоча правничі клініки в Україні вже активно функціонують, їхня діяльність у фінансово-правовому напрямку часто обмежена, а рівень залучення кваліфікованих кураторів і практиків нерівномірний. Це створює потребу у розробці ефективних методик клінічного навчання, спеціалізованих програм і моделей практичного залучення студентів у фінансово-правові кейси.

Таким чином, актуальність дослідження обумовлена потребою у створенні системного механізму клінічної освіти у фінансовому праві, який би дозволяв поєднувати теорію з практикою, розвивати професійні компетенції студентів, підвищувати їхню готовність до роботи у державних органах, банківській сфері та приватних фінансових установах,

а також забезпечувати доступ до правосуддя для громадян через практику безоплатної правової допомоги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про активне вивчення проблеми клінічної підготовки студентів у сфері права, зокрема у контексті фінансового права. Українські науковці, серед яких Міловська Н. [1], Бежевець А. [2], Головань Т. [3], Макуха І. [4], Наливайко О. [5], Кравчук М. [6] приділяють увагу розвитку юридичних клінік як ефективного інструменту інтеграції теоретичних знань і практичних навичок.

Вони досліджують такі аспекти, як організація клінічної освіти, методика роботи з кейсами, забезпечення соціально значущої діяльності через безоплатну правову допомогу, формування професійної етики та комунікативних компетенцій студентів, а також співпраця клінік із державними органами та практикуючими юристами.

Комплексний аналіз цих досліджень дозволяє виділити ключові тенденції розвитку правничих клінік, серед яких спеціалізація клінік за напрямками фінансового права, інтеграція сучасних цифрових технологій у навчальний процес та вдосконалення підготовки кураторів-практиків для підвищення якості практичної підготовки студентів.

Мета статті. Метою даної статті є дослідження ролі правничих клінік у формуванні практичних навичок студентів у сфері фінансового права в Україні, визначення переваг клінічного навчання у фінансовому праві, аналіз викликів його впровадження та окреслення перспектив подальшого розвитку клінічної освіти саме у фінансово-правовій сфері. Особлива увага приділяється інтеграції теоретичних знань з практичною діяльністю у фінансовому праві, підготовці майбутніх фахівців до роботи у державному та приватному фінансовому секторі, а також соціальній значущості клінічної практики у сфері фінансового права.

Матеріали і методи. У дослідженні використовувалися як теоретичні, так і емпіричні матеріали, що дозволяють всебічно оцінити роль правничих клінік у формуванні практичних навичок студентів у сфері фінансового права. Теоретична база включала наукові публікації, монографії та статті українських авторів з питань фінансового права, юридичної клінічної освіти та безоплатної правової допомоги. Крім того, були проаналізовані нормативно-правові акти України, що регламентують діяльність юридичних клінік та їхню взаємодію з державними органами у сфері фінансів.

Емпірична частина дослідження ґрунтувалася на аналізі практичних кейсів та програм правничих клінік, зокрема тих, що спеціалізуються на фінансовому праві. Для цього було вивчено діяльність студентських клінік при провідних українських юридичних факультетах, їхні програми консультаційної та просвітницької діяльності, а також форми залучення практикуючих юристів і державних службовців як кураторів.

Методи дослідження включали порівняльний аналіз, систематизацію та узагальнення даних. Порівняльний аналіз дозволив виявити особливості клінічної підготовки у фінансовому праві порівняно з іншими галузями права, а систематизація даних забезпечила чітке виділення основних компетенцій, що формуються у студентів. Узагальнення результатів дало змогу визначити ефективність клінічної освіти, ключові переваги та проблемні аспекти впровадження практичних програм.

Окремо застосовувався метод кейс-стаді, який полягав у аналізі конкретних прикладів роботи студентів у фінансово-правових клініках: підготовка консультацій для клієнтів, складання юридичних документів, представництво інтересів у змодельованих адміністративних або судових процесах. Цей підхід дозволив оцінити реальний рівень формування практичних навичок та визначити напрями вдосконалення клінічної освіти у фінансовому праві.

Таким чином, поєднання теоретичного аналізу та практичних спостережень забезпечило комплексний підхід до вивчення правничих клінік як інструменту формування практичних навичок студентів у сфері фінансового права.

Виклад основного матеріалу. Правничі клініки відіграють ключову роль у сучасній правничій освіті, особливо в контексті формування практичних навичок у галузі фінансового права.

На відміну від традиційного навчання через лекції та семінари, клінічне навчання дозволяє здобувачам освіти безпосередньо застосовувати теоретичні знання у реальних або змодельованих ситуаціях, що значно підвищує рівень підготовки майбутніх фахівців [1; 2].

Правничі клініки створюють безпечне середовище для застосування теорії на практиці. Здобувачі освіти консультують клієнтів або аналізують кейси, пов'язані з оподаткуванням, бюджетним правом, фінансовим контролем та регулюванням фінансових установ [3; 4]. Під час такої діяльності вони отримують зворотний зв'язок від викладачів-кураторів та практиків, що дозволяє покращувати навички юридичного аналізу та комунікації [5].

Клінічна освіта розвиває ключові компетенції: аналітичне мислення, юридичне письмо, комунікативні навички та етичне мислення. У практичних завданнях здобувачі освіти аналізують законодавство, прецеденти, адміністративні процедури, а також пояснюють складні фінансові питання клієнтам простою мовою [6; 7]. Це в свою чергу формує глибоке розуміння фінансової системи держави та особливостей застосування норм бюджетного, податкового та фінансового контролю.

Правничі клініки сприяють реалізації соціально-важливих функцій. В Україні багато клінік взаємодіють із системою безоплатної правової допомоги, надаючи юридичні консультації громадянам, які не мають фінансової змоги оплатити послуги юристів [8].

Така діяльність демонструє здобувачам освіти соціальну значущість фінансового права та забезпечує доступ до правосуддя для різних категорій населення [9].

Крім того, клінічне навчання створює платформу для інноваційного викладання. Програми на кшталт *Street Law* дозволяють здобувачам освіти поєднувати практичну підготовку з правопросвітництвом для громадськості [10].

Це не лише підвищує професійні навички, але й сприяє правовій освіті суспільства, формуючи правосвідомість населення.

У сфері фінансового права юридичні клініки можуть спеціалізуватися на конкретних напрямках: консультування бізнесу, фізичних осіб або громадських організацій з податкових, банківських чи бюджетних питань, підготовка документів або представництво у адміністративних і судових процесах. Такий фокус дозволяє студентам-клініцистам поглиблювати спеціальні знання, готуючи їх до професійної діяльності у фінансовому праві та ринку праці.

Правничі клініки також зміцнюють зв'язок між навчальним закладом і практичною діяльністю. Практикуючі юристи, адвокати та представники державних органів залучаються як куратори та наставники. Це дозволяє клініцистам отримати знання про реальні процеси, проблеми регуляторів та судову практику, а практикам - доступ до молодих кадрів, що допомагає у вирішенні реальних справ.

З нормативно-правової точки зору, діяльність юридичних клінік регулюється стандартами клінічної освіти та передбачає співпрацю з державними органами безоплатної правової допомоги. Це забезпечує легальність роботи клінік та високу якість надання послуг громадянам.

Однак існують певні виклики впровадження клінічного підходу у фінансовому праві. Юридичні клініки потребують висококваліфікованих кураторів, які добре розуміються на фінансовому законодавстві,

бюджетних питаннях та податковій системі [3]. Здобувачам освіти може бракувати базових знань на початковому етапі, що ускладнює роботу над складними кейсами.

Для подолання цих проблем пропонується кілька стратегій. Навчальні заклади можуть формувати партнерства з державними органами фінансового управління, податковими службами та органами аудиту. Варто розвивати програми підготовки кураторів-практиків, залучати досвідчених юристів та державних службовців до викладання в клініках. Також ефективними є модульні клінічні курси, що дозволяють студентам паралельно з академічною підготовкою отримувати практичний досвід у фінансовому праві.

У підсумку, правничі клініки є ефективним інструментом формування практичних навичок у фінансовому праві в Україні. Вони забезпечують студентам можливість працювати з реальними або змодельованими кейсами, розвивати аналітичні, комунікативні та етичні компетенції, брати участь у суспільно значущій діяльності та співпрацювати з державними установами.

При належній підтримці клінічна освіта може стати ключовим елементом підготовки висококваліфікованих фінансових правників, здатних ефективно працювати у державному секторі, комерційних та фінансових установах, банківській сфері, органах державного фінансового контролю, а також у громадських і неприбуткових організаціях. Така підготовка забезпечує здобуття практичних навичок застосування норм фінансового, податкового, бюджетного та банківського права, формує здатність аналізувати фінансово-правові ризики, розробляти стратегії правового захисту у фінансових спорах та приймати ефективні рішення у сфері управління фінансовими ресурсами. Крім того, клінічна освіта сприяє розвитку етичного підходу до фінансово-правової практики та

підвищує компетентність майбутніх фахівців у питаннях захисту прав та законних інтересів громадян і бізнесу у фінансовій сфері.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Правничі клініки демонструють високу ефективність у формуванні практичних навичок студентів у сфері фінансового права. Вони забезпечують інтеграцію теоретичних знань та практичної діяльності, дозволяючи здобувачам освіти працювати з реальними або змодельованими кейсами, розвивати аналітичне мислення, юридичне письмо та комунікативні компетенції. Крім того, клінічне навчання сприяє формуванню етичних підходів у професійній діяльності майбутніх фінансових правників і підвищує їхню соціальну відповідальність через участь у правовій допомозі громадянам.

Впровадження клінічного підходу у навчальні програми з фінансового права дозволяє студентам глибше розуміти особливості фінансової системи України, механізми податкового та бюджетного регулювання, а також процедури фінансового контролю. Співпраця з практикуючими юристами та державними органами створює умови для обміну знаннями між навчальними закладами та практичною сферою, що сприяє підвищенню якості підготовки фахівців та їх адаптації до вимог ринку праці.

Перспективи подальших досліджень у цій сфері можуть включати аналіз ефективності різних моделей клінічної освіти, розробку спеціалізованих програм для фінансових правників, а також дослідження впливу клінічних практик на професійні компетенції студентів у порівнянні з традиційними методами навчання. Важливим напрямом є вивчення методів інтеграції цифрових технологій та симуляцій у клінічні програми, що дозволить забезпечити більш глибоку підготовку до реальної професійної діяльності.

Таким чином, розвиток правничих клінік у сфері фінансового права має стратегічне значення для підвищення якості юридичної освіти в

Україні. Подальші дослідження можуть сприяти оптимізації навчальних програм, створенню ефективних механізмів співпраці з державними та приватними структурами, а також розвитку інноваційних підходів до практичної підготовки студентів, забезпечуючи формування висококваліфікованих фахівців у галузі фінансового права.

Література

1. Міловська Н.В. Юридичні клініки у системі практичної підготовки фахівців у галузі права. *Нове українське право*. 2021. № 2. С. 45–52.
2. Бежевець А.М. Роль та місце юридичної клініки в системі безоплатної правової допомоги в Україні. *Правничий часопис Донецького національного університету*. 2023. Т. 30, № 1. С. 78–85.
3. Головань Т.Г. Юридична клінічна освіта в контексті забезпечення якості вищої освіти в Україні. *Правничий часопис Донецького національного університету*. 2023. Т. 30, № 2. С. 101–110.
4. Макуха І.О. Діяльність юридичних клінік в Україні та їх особливості. Дніпро: ДДУВС, 2021. 132 с.
5. Наливайко О.І., Подушко М.О. Діяльність юридичної клініки в сучасній Україні. Дніпро: ДДУВС, 2021. 144 с.
6. Кравчук М., Грицан О. Юридична клінічна освіта як ефективний спосіб підготовки правників. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 4. С. 33–42.
7. Кадала В.В., Гузенко О.П., Салоїд С.В. Юридична клінічна діяльність: правовий та рольовий аспект. Київ, 2023. 156 с.
8. Лоджук М.Т. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога. Одеса: Фенікс, 2015. 208 с.
9. Рогозіннікова К. Особливості взаємодії юридичних клінік з системою надання безоплатної правової допомоги. *Аналітично-*

порівняльне правознавство. 2023. № 1. С. 55–63.

10. Міністерство освіти і науки України. Street Law у правничій клінічній освіті. Київ, 2022. 48 с.

References

1. Milovska N. V. Yurydychni kliniky u systemi praktychnoyi pidhotovky fakhivtsiv u haluzi prava. *Nove ukrayinske pravo*. 2021. № 2. P. 45–52 [in Ukrainian].

2. Bezhevets A. M. Rol ta mistse yurydychnoyi kliniky v systemi bezoplatnoyi pravovoyi dopomohy v Ukrayini. *Pravnychy chasopys Donetskoho natsionalnoho universytetu*. 2023. T. 30, № 1. P. 78–85 [in Ukrainian].

3. Holovan T. H. Yurydychna klinichna osvita v konteksti zabezpechennya yakosti vyshchoyi osvity v Ukrayini. *Pravnychy chasopys Donetskoho natsionalnoho universytetu*. 2023. T. 30, № 2. P. 101–110 [in Ukrainian].

4. Makukha I. O. Diyalnist yurydychnykh klinik v Ukrayini ta yikh osoblyvosti. Dnipro: DDUVS, 2021. 132 p. [in Ukrainian].

5. Nalyvaiko O. I., Podushko M. O. Diyalnist yurydychnoyi kliniky v suchasniy Ukrayini. Dnipro: DDUVS, 2021. 144 p. [in Ukrainian].

6. Kravchuk M., Hrytsan O. Yurydychna klinichna osvita yak efektyvnyy sposib pidhotovky pravnykiv. *Aktualni problemy pravoznavstva*. 2021. № 4. P. 33–42 [in Ukrainian].

7. Kadala V. V., Huzenko O. P., Saloid S. V. Yurydychna klinichna diyalnist: pravovyy ta rolovyi aspekt. Kyiv, 2023. 156 p. [in Ukrainian].

8. Lodzhuk M. T. Yurydychi kliniky v Ukrayini: osvita ta pravova dopomoha. Odesa: Feniks, 2015. 208 p. [in Ukrainian].

9. Roholzinikova K. Osoblyvosti vzayemodiyi yurydychnykh klinik z systemoyu nadannya bezoplatnoyi pravovoyi dopomohy. *Analychno-porivnyalne pravoznavstvo*. 2023. № 1. P. 55–63 [in Ukrainian].

10. Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny. Street Law u pravnychiy klinichniy osviti. Kyiv, 2022. 48 p. [in Ukrainian].